

Οἱ Θεομητορικές Ἑορτές

Εἰσαγωγή

Μελετώντας κανείς τήν Καινή Διαθήκη διαπιστώνει ὅτι ὀλίγα χωρία μπορεῖ νά βρῆ πού ἀναφέρονται στήν Μητέρα τοῦ Χριστοῦ. Ὅμως, τά γεγονότα γιά τήν Θεομητορική ἑορτή τῆς Γεννήσεως τῆς Θεοτόκου, ὅπως καί γιά τήν ἑορτή τῶν Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου στόν Ναό, περιγράφονται στό «Πρωτευαγγέλιο τοῦ Ἰακώβου», ἔργο ἀγνώστου συγγραφέως τοῦ δευτέρου ἡμίσεος τοῦ 2ου μ.Χ. αἰῶνος, πού εἶναι ἀπόκρυφο καί δέν ἔχει συμπεριληφθῆ στόν κανόνα τῆς Καινῆς Διαθήκης. Ἐπίσης, γεγονότα τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου περιγράφονται σέ ἄλλο ἀπόκρυφο κείμενο, στήν ἐπιστολή τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου «Εἰς τήν Κοίμησι τῆς Ἁγίας Θεοτόκου», τοῦ 5ου καί ἀρχῆς τοῦ 6ου αἰῶνος.

Ἐπὶ τούτων ὑπάρχουν πολλά ἀπόκρυφα κείμενα, πού εἶναι ἐξωβιβλικά κείμενα τῶν ὁποίων ὁ ἀγνώστος συγγραφεύς κρύπτεται κάτω ἀπό τό ὄνομα ἑνός γνωστοῦ προσώπου στήν ἀρχαία Ἐκκλησία, ἑνός Ἀποστόλου, προσπαθώντας ἔτσι νά ἐξασφαλίση κύρος καί γι' αὐτό μιμεῖται τά κανονικά κείμενα.

Ἡ Ἐκκλησία, παρά ταῦτα, μέ τήν ὑμνογραφία, τήν εἰκονογραφία καί τίς ἑορταστικές ὁμιλίες τῶν Πατέρων, προσέλαβε ἐπιλεκτικά μερικά στοιχεῖα τῆς ζωῆς τῆς Παναγίας ἀπό τά ἀπόκρυφα κείμενα, –ὄχι τίς μυθολογίες– τά ὁποῖα καλύπτουν τό κενό πού παρατηρεῖται στήν Καινή Διαθήκη γιά τό θέμα αὐτό.

Ἡ θεολογία γιά τήν Μητέρα τοῦ Χριστοῦ αὐξανόταν στήν διαδρομή τῶν αἰώνων, καί αὐτό εἶχε σχέση μέ τήν ἀντιμετώπιση ἀπό τήν Ἐκκλησία τῶν αἵρετικῶν ἀπόψεων γιά τίς δύο φύσεις τοῦ Χριστοῦ, θεία καί

άνθρωπίνη, κυρίως τήν άντιμετώπιση τών αίρετικῶν άπόψεων τοῦ Νεστορίου πού χαρακτηρίζει τήν Παναγία ὡς Χριστοτόκο.

Ἦδη άπό τόν 2ο αἰώνα οἱ Ἀποστολικοί Πατέρες κάνουν τίς πρῶτες άναφορές γιά τήν Παναγία καί παρουσιάζουν τά πρῶτα δείγματα τῆς θεολογίας γιά τήν Μητέρα τοῦ Χριστοῦ. Στόν ἅγιο Ἰγνάτιο Ἀντιοχείας συναντᾶμε ἕνα χαρακτηριστικό χωρίο: «καί ἔλαθεν τόν ἄρχοντα τοῦ αἰῶνος τούτου ἡ παρθενία Μαρίας καί ὁ τοκετός αὐτῆς, ὁμοίως καί ὁ θάνατος τοῦ Κυρίου· τρία μυστήρια κραυγῆς, ἅτινα ἐν ἡσυχία Θεοῦ ἐπράχθη». Ἀπό τά τρία μυστήρια πού ἔγιναν μέσα στήν ἡσυχία τοῦ Θεοῦ καί διέλαθαν τῆς προσοχῆς τοῦ διαβόλου, τά δύο άναφέρονται στήν Παναγία, καί αὐτά εἶναι ἡ παρθενία της καί ὁ τοκετός της. Αὐτό δείχνει καί τήν μεγάλη ἄξία τῆς ἡσυχίας ὡς μεθόδου άγωγῆς καί τῆς πορείας πρὸς τήν θέωση.

Ὁ ἅγιος Εἰρηναῖος, Ἐπίσκοπος Λυῶνος, συγκρίνει τήν Εὐα μέ τήν Παρθένο Μαρία καί διακρίνει τήν διαφορά μεταξύ τους, ἀφοῦ άπό τήν άνυπακοή τῆς Εὐας προῆλθε ὁ θάνατος στό άνθρώπινο γένος, ἐνῶ άπό τήν ὑπακοή τῆς Παρθένου Μαρίας προῆλθε ἡ σωτηρία. Ἐπίσης, ὁ ἴδιος άναπτύσσει τόν παραλληλισμό μεταξύ τῆς Μαρίας καί τῆς Ἐκκλησίας, ὅτι ἡ Μαρία εἶναι ἡ παρθένος γῆ άπό τήν ὁποία ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ προσέλαβε τό σῶμα τοῦ νέου Ἀδάμ.

Τόν 3ο αἰώνα γίνεται ὁ συνδυασμός τῆς Παρθένου καί τῆς Ἐκκλησίας. Γιά παράδειγμα ὁ Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς γράφει: «Μία δέ μόνη γίνεται μήτηρ παρθένος· Ἐκκλησίαν ἐμοί φίλον αὐτήν καλεῖν». Καί ἄλλοῦ γράφει: «Μαρίαν τήν ἀειπάρθενον, τήν ἁγίαν

Ἐκκλησίαν». Ἡ Παρθένος Μαρία ὑπενθυμίζει τὴν Ἐκκλησία, γιατί, ὅπως δέν νοεῖται Χριστός χωρίς τὴν μητέρα Του, ἔτσι δέν νοεῖται Χριστός χωρίς τὴν Ἐκκλησία.

Οἱ Πατέρες τοῦ 4ου αἰῶνος, ἦτοι ὁ Μέγας Ἀθανάσιος, ὁ Μέγας Βασίλειος, ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, καί λίγο ἀργότερα ὁ ἅγιος Κύριλλος Ἀλεξανδρείας, ὅπως τό συναντᾶμε στά ἔργα τους, ἀναφέρονται, ἔστω καί σποραδικῶς, στό πρόσωπο τῆς Θεοτόκου, τονίζοντας τὴν παρθενία της, τὴν εἰκόνα τῆς ἐν οὐρανοῖς ζωῆς της, τὴν «μητέρα τῶν ζώντων», τόν «τύπο τῆς Ἐκκλησίας», ἀλλά ὑπογραμμίζουν, κυρίως, τόν κεντρικό ρόλο της στό μυστήριο τῆς θείας Οἰκονομίας.

Γιὰ παράδειγμα, ὁ Μέγας Ἀθανάσιος, πολεμώντας τούς Ἀρειανούς καί ὑποστηρίζοντας τὴν θεότητα τοῦ Χριστοῦ, κάνει λόγο καί γιὰ τὴν Θεοτόκο Παρθένο. Σέ ἓνα σημεῖο τῶν λόγων του κατὰ τῶν Ἀρειανῶν γράφει ὅτι ὁ σκοπός καί ὁ χαρακτήρας τῆς Ἁγίας Γραφῆς εἶναι ὅτι ὑπάρχει ἡ διπλή ἐξαγγελία τοῦ Σωτῆρος ὅτι πρῶτον «αἰεὶ Θεός ἦν καί Υἱός ἐστί, Λόγος ὢν καί ἀπαύγασμα καί σοφία τοῦ Πατρὸς» καί δεύτερον ὅτι ἔπειτα γιὰ μᾶς ἔγινε ἄνθρωπος «σάρκα λαβὼν ἐκ Παρθένου Μαρίας». Αὐτόν τόν διπλό σκοπὸ τῶν Γραφῶν μπορεῖ νά βρῆ κανεὶς «διὰ πάσης τῆς θεοπνεύστου Γραφῆς σημαίνόμενον» καί καταγράφει πολλὰ ἀγιογραφικά χωρία.

Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος σέ μιὰ ἐπιστολή του ἐναντίον τοῦ Ἀπολλιναρίου ἀναφέρεται στὴν θεότητα τοῦ Χριστοῦ καί ὁπωσδήποτε καί στὴν ἀξία τῆς Θεοτόκου, πού εἶναι συνέπεια τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Υἱοῦ καί Λόγου τοῦ Θεοῦ. Μάλιστα, ἡ ἐπιστολή αὐτή

ἔχει τόση μεγάλη ἀξία, ὥστε ἀναφέρθηκε καί στήν Γ΄ Οἰκουμενική Σύνοδο τῆς Ἐφέσου τό 431 μ.Χ., ἡ ὁποία συγκλήθηκε κατά τοῦ Νεστορίου καί ἀνέδειξε σέ δόγμα τόν ὄρο Θεοτόκος. Ὁ ἅγιος Γρηγόριος, λοιπόν, ὁ Θεολόγος, πρὶν κατοχυρωθῆ δογματικά ὁ ὄρος Θεοτόκος, γράφει ὅτι, ὅποιος δέν θεωρεῖ τήν ἁγία Μαρία Θεοτόκο, δέν πιστεύει στήν θεότητα τοῦ Χριστοῦ καί εἶναι ἄθεος. Ὅταν οἱ Πατέρες χαρακτηρίζουν κάποιον ἄθεο, τό ἐννοοῦν μέ τήν ἐννοια ὅτι πιστεύει σέ ἕναν Θεό πού δέν ὑφίσταται, σέ ἕναν ἀνύπαρκτο Θεό. Γράφει ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος: «Εἴ τις οὐ Θεοτόκον τήν ἁγίαν Μαρίαν ὑπολαμβάνει, χωρίς ἐστί τῆς θεότητος». Καί συνεχίζει νά γράφῃ ὅτι ὅποιος λέγει ὅτι ὁ Χριστός πέρασε ἀπό τήν Παρθένο «ὡς διά σωλῆνος» καί δέν διαπλάσθηκε μέσα σέ αὐτήν συγχρόνως θεϊκῶς, δηλαδή, «χωρίς ἀνδρός» καί ἀνθρωπίνως, γιατί ὁ Χριστός μεγάλωσε «νόμῳ κυήσεως», αὐτός εἶναι «ὁμοίως ἄθεος».

Ὁ ἅγιος Κύριλλος Ἀλεξανδρείας, ὁ ὁποῖος ὑπερμάχησε στήν Γ΄ Οἰκουμενική Σύνοδο γιά τό ὅτι ἡ ἁγία Μαρία γέννησε τόν Θεό Λόγο καί γι' αὐτό πρέπει νά ἀποκαλῆται Θεοτόκος, σέ λόγο του «Κατά τῶν μὴ βουλομένων ὁμολογεῖν Θεοτόκον τήν Ἁγίαν Παρθένον», γράφει ὅτι αὐτός ὁ Λόγος γενόμενος «ἐν τῇ μακαρίᾳ Παρθένῳ», ἔλαβε στόν ἑαυτό Του τόν ἴδιο ναό «ἐκ τῆς οὐσίας τῆς Παρθένου» «καί προῆλθεν ἐξ αὐτῆς» θεωρούμενος μέν ἐξωθεν ἄνθρωπος, «ἐνδοθεν δέ Θεός ὑπάρχων ἀληθινός» καί μετὰ τήν γέννησή Του «παρθένον τήν τεκοῦσαν τετήρηκεν». Ὅποτε, «εἰκότως καί Θεοτόκος καί παρθενομήτωρ ἡ μακαρία δικαίως ἂν λέγοιτο», γιατί ὁ Ἰησοῦς πού γεννήθηκε ἐξ αὐτῆς δέν ἦταν «ἄνθρωπος ψιλός», δηλαδή ἀπλός ἄνθρωπος, ἀλλά ἦταν

Θεός. Μάλιστα, σέ ἐπιστολή του πού ἀπέστειλε στόν Νεστόριο ἀναθεματίζει αὐτούς πού δέν ὁμολογοῦν τήν ἅγια Παρθένο ὡς Θεοτόκο: «Εἴ τις οὐχ ὁμολογεῖ, Θεόν εἶναι κατὰ ἀλήθειαν τόν Ἐμμανουήλ καί διά τοῦτο Θεοτόκον τήν ἅγίαν Παρθένον –γεγέννηκε γάρ σαρκικῶς σάρκα γεγονότα τόν ἐκ Θεοῦ Λόγον– ἀνάθεμα ἔστω».

Φαίνεται, λοιπόν, καθαρά ὅτι οἱ Πατέρες τοῦ 4ου αἰῶνος στόν ἀγῶνα πού ἔκαναν γιά νά κατοχυρώσουν καί νά ὁμολογήσουν τήν πίστη τους στήν θεότητα τοῦ Χριστοῦ ἀσχολήθηκαν καί μέ τήν ἅγια Παρθένο, τήν ὁποία χαρακτηρίζουν Θεοτόκο. Αὐτή ἡ διδασκαλία ἀποτέλεσε τήν βάση τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων πού συγκλήθηκαν γιά τόν σκοπό αὐτό.

Ἔτσι, ἡ Γ΄ Οἰκουμενική Σύνοδος πού συγκλήθηκε τό 431 μ.Χ. στήν Ἐφεσο ἀντιμετώπισε τόν Νεστόριο, ὁ ὁποῖος ἀπέκρουε τόν ὄρο Θεοτόκος, λέγοντας ὅτι ὁ ὄρος αὐτός δέν ὑπάρχει στήν Ἅγια Γραφή, καθώς ἐπίσης ἀπέκρουε καί τήν φράση μήτηρ Θεοῦ καί δεχόταν τόν ὄρο Χριστοτόκος καί ἀνθρωποτόκος, ἀπεφάνθη, ὅπως καταγράφεται στήν ἔκθεση πίστεως τῶν «καταλλαγῶν»: «Κατά ταύτην τήν τῆς ἀσυγχύτου ἐνώσεως ἐννοίαν ὁμολογοῦμεν τήν ἅγίαν Παρθένον Θεοτόκον, διά τό τόν Θεόν Λόγον σαρκωθῆναι καί ἐνανθρωπῆσαι καί ἐξ αὐτῆς τῆς συλλήψεως ἐνῶσαι τόν ἐξ αὐτῆς ληφθέντα ναόν».

Τόν ὄρο Θεοτόκο γιά τήν Μητέρα τοῦ Χριστοῦ τόν συναντᾶμε καί στίς ἐπόμενες Οἰκουμενικές Συνόδους, ἦτοι τήν Δ΄, τήν Ε΄ καί τήν ΣΤ΄.

Πάντως, μέ ἀφορμή τήν Γ΄ Οἰκουμενική Σύνοδο ἡ Ἐκκλησία ἀνέπτυξε σέ βάθος ὅλη τήν θεολογία τῆς Θεοτόκου ἀειπαρθένου Μαρίας καί συνέδεσε στενά τήν

Χριστολογία μέ τήν Θεοτοκολογία. Ὁ ὄρος Θεοτόκος πού χρησιμοποιήθηκε γιά τήν Παναγία ἀνυψώθηκε σέ δόγμα.

Ἀπό τότε θεσπίσθηκαν οἱ Θεομητορικές ἑορτές, καθιερώθηκαν λαμπροί Ναοί, ἀλλά καί ἀναπτύχθηκε ἀπό τούς Πατέρες ὅλη ἡ θεολογία γιά τήν Παναγία, χωρίς, ὅμως, νά φθάνουν στήν «Μαριολατρεία», ὅπως παρατηρήθηκε στήν Δύση. Στούς Πατέρες αὐτούς συγκαταλέγονται ὁ ἅγιος Σωφρόνιος Ἱεροσολύμων, ὁ ἅγιος Μόδεστος Ἱεροσολύμων, ὁ ἅγιος Πρόκλος Κωνσταντινουπόλεως, ὁ ἅγιος Ἀνδρέας ὁ Κρήτης, ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, ὁ ἅγιος Γερμανός Κωνσταντινουπόλεως, ὁ ἅγιος Συμεών ὁ Νέος Θεολόγος κ.ἄ.

Μετά τόν 5ο αἰώνα ὁ κατ' ἐξοχήν «Θεομητορικός αἰώνας» εἶναι ὁ 14ος αἰώνας, ὅπως φαίνεται στά κείμενα τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ, τοῦ ἱεροῦ Νικολάου Καβάσιλα, καί τοῦ ἁγίου Θεοφάνους Νικαίας. Σέ ἄλλες ἐνότητες θά δοῦμε τήν θεολογία τους, ὅπως διατυπώνεται σέ χαρακτηριστικές ἐκφράσεις τους.

Πρέπει νά σημειωθῆ ὅτι ὁ καθορισμός τῶν ἑορτῶν τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου ἄρχισε κατ' ἀρχάς στά Ἱεροσόλυμα, ὅπου κοιμήθηκε ἡ Παναγία καί ὑπῆρχε ὁ κενός τάφος της, καί ἀπό ἐκεῖ οἱ ἑορτές εἰσήχθηκαν στήν Κωνσταντινούπολη ἀπό τόν ἅγιο Ἀνδρέα, Ἀρχιεπίσκοπο Κρήτης, τόν Ἱεροσολυμίτη. Οἱ Πατέρες αὐτῆς τῆς ἐποχῆς ἔγραφαν ἐγκώμια πρὸς τιμὴν τῆς Θεοτόκου, παρουσιάζοντας τά γεγονότα καί χρησιμοποιώντας πολλά κοσμητικά ἐπίθετα καί ὠραῖες εἰκόνες, ἰδίως αὐτό ἔγινε ἀπό τόν ἅγιο Γερμανό Κωνσταντινουπόλεως. Στήν συνέχεια ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός τόν 8ο αἰώνα, ὡς δογματικός θεολόγος, συνόψισε ὅλη τήν θεολογική

διδασκαλία για τήν Ὑπεραγία Θεοτόκο μέ ἔντονα λογο-τεχνικό τρόπο. Ὅμως, τόν 14ο αἰώνα ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς εἰσήγαγε στήν θεολογία τῆς Θεοτόκου τήν ἡσυχαστική παράδοση, παρουσιάζοντας τήν Ὑπεραγία Θεοτόκο ὡς πρότυπο ἡσυχαστοῦ καί ἐμπειρικοῦ θεολόγου.

Τό ὅτι οἱ Θεομητορικές ἑορτές καθιερώθηκαν μέ τήν πάροδο τοῦ χρόνου δέν σημαίνει ὅτι ἡ πρώτη Ἐκκλησία δέν ἀγαποῦσε τήν Θεοτόκο. Ὁ Μέγας Βασίλειος, ὁμιλώντας γιά τό Ἅγιον Πνεῦμα, γράφει ὅτι παραδεχόμεστε ὅλα τά δόγματα καί τά κηρύγματα πού φυλάσσονται στήν Ἐκκλησία, καί ἀπό τά ὁποῖα ἄλλα ἔχουμε «ἀπό τῆς ἐγγράφου διδασκαλίας» καί ἄλλα «ἀπό τῆς τῶν Ἀποστόλων παραδόσεως διαδοθέντα ἡμῖν ἐν μυστηρίῳ». Καί, ἐάν ἐπιχειρήσουμε νά ἐγκαταλείψουμε «τά ἄγραφα τῶν ἐθνῶν», ὡσάν νά μήν ἔχουν ἀξία, τότε θά φθάσουμε «εἰς αὐτά τά καίρια ζημιοῦντες τό Εὐαγγέλιον».

Ἔτσι καί ἡ τιμή τῶν πρώτων Χριστιανῶν πρὸς τήν Μητέρα τοῦ Χριστοῦ ἀνήκει στά «ἄγραφα τῶν ἐθνῶν», καί στά «ἄγραφα τῆς Ἐκκλησίας μυστήρια». Γι' αὐτό ἡ Ἐκκλησία, τιμώντας τήν Παναγία, τήν ἔθεσε στό κέντρο τῆς ζωῆς της καί τῆς θείας Λειτουργίας, ἀφοῦ τήν μνημονεῦει ἀμέσως μετὰ τήν μεταβολή τοῦ ἄρτου καί τοῦ οἴνου σέ Σῶμα καί Αἷμα Χριστοῦ, καί τήν ὑμνεῖ ὡς μητέρα τοῦ Φωτός καί μητέρα τῆς Ζωῆς.

Ὁ τρόπος μέ τόν ὁποῖο τιμᾶ κανεῖς τήν Μητέρα τοῦ Χριστοῦ δείχνει τήν θεολογία πού τόν διακρίνει καί τόν χαρακτηρίζει, ἂν ὀρθοδοξῆ ἢ ἂν ἀποκλίνη ἀπό τήν ὀρθόδοξη παράδοση. Αὐτό, ἐκτός ἀπό τούς ἀρχαίους αἵρετικούς, φαίνεται στήν διαφορά μεταξύ τῆς δυτικῆς καί τῆς ὀρθόδοξης θεολογίας.

Στήν Δύση λόγω τῆς σχολαστικῆς θεολογίας, ἡ ὁποία στηριζόταν στόν φιλοσοφικό στοχασμό, καί λόγω τῆς ἀντιμετωπίσεως τῶν Μεταρρυθμιστῶν-Προτεστάντων ἀναπτύχθηκε μιά ιδιαίτερη «Μαριολατρεία», ἡ ὁποία ἐξέκλινε ἀπό τήν θεολογία τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας.

Ἔτσι, τό δόγμα στήν δυτική παπική θεολογία περί τῆς ἀσπίλου συλλήψεως τῆς Μαρίας (immaculate conception) συνδέεται μέ τήν θεολογία της περί προπατορικοῦ ἁμαρτήματος καί ποιά εἶναι ἡ οὐσία του· τό δόγμα περί τῆς συλλυτρωτικῆς ιδιότητος τῆς Θεοτόκου (corredemptrix) συνδέεται μέ τήν θεωρία τῆς σχολαστικῆς θεολογίας περί τῆς ἀπολυτρωτικῆς θυσίας τοῦ Χριστοῦ πάνω στόν Σταυρό· στήν συνέχεια καί τά δύο αὐτά δόγματα συνδέονται στενά μέ τό δόγμα περί Μεταστάσεως τῆς Θεοτόκου (Assumptio).

Οἱ Πατέρες, ὅμως, τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως φαίνεται καθαρά στίς ὁμιλίες τους, ἀναφέρονται γιά ὅλα τά θεομητορικά γεγονότα, ἀπό τήν σύλληψη τῆς ἁγίας Ἄννης μέχρι τήν κοίμηση τῆς Θεοτόκου καί τήν μετάστασή της στούς οὐρανούς, ἤτοι τήν ζωοποίηση-ἀνάσταση τοῦ σώματός της καί τήν ἀνάληψή της στούς οὐρανούς, μέσα στά ὀρθόδοξα πλαίσια, καθώς ἐπίσης γιά τό προπατορικό ἁμάρτημα καί τήν θέωση τοῦ ἀνθρώπου, ἀπαλλαγμένο ἀπό αἰρετικές κακοδοξίες. Αὐτό θά φανῆ στίς ἐπόμενες ἀναλύσεις.

Βεβαίως, σπανίζουν οἱ θεολογικές μελέτες γιά τήν Θεοτόκο Μαρία, ἐκτός ἀπό ὁμιλίες καί σχολιασμούς ὁμιλιῶν, πιθανόν γιατί ὑπάρχει ὁ φόβος ἐκτροπῆς ἀπό τήν ὀρθόδοξη διδασκαλία. Ὑπάρχουν μερικοί θεολόγοι, οἱ ὁποῖοι ἀναφερόμενοι στίς Θεομητορικές ἑορτές, κάνουν λόγο γιά δόγματα, γιά θεολογούμενα καί γιά

εὐσεβεῖς παραδόσεις. Ἀλλά, ὅπως εὐφυῶς ἔχει λεχθῆ, ἡ διάκριση μεταξύ αὐτῶν εἶναι δύσκολη, ἐνίοτε δέ καί ἀδύνατη, γιατί δέν μπορεῖ κανεῖς νά ὀμιλήσῃ γιά τήν Θεοτόκο, ἂν δέν δογματίσῃ, ἂν δέν τήν συνδέσῃ μέ τό δόγμα περί Χριστοῦ. Ἐπανειλημμένως θά τονισθῆ στίς ἐπόμενες ἀναλύσεις ὅτι ἡ Θεοτοκολογία συνδέεται στενά μέ τήν Χριστολογία, πού σημαίνει ὅτι ἡ ὀρθόδοξη διδασκαλία περί τοῦ Χριστοῦ συνδέεται ἀναπόσπαστα μέ τήν διδασκαλία περί τῆς Θεοτόκου. Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός γράφει ὅτι ὁ ὄρος Θεοτόκος «ἅπαν τό μυστήριον τῆς οἰκονομίας συνίστησιν».

Μελέτησα ὅλες τίς Θεομητορικές ἐορτές καί προσπάθησα νά τίς ἐρμηνεύσω μέσα ἀπό τό Συναξάριο τῆς Ἐκκλησίας, τούς λόγους τῶν Πατέρων, τήν ἱερή ὑμνογραφία, τήν εἰκονογραφία καί γενικά τήν παράδοση τῆς Ἐκκλησίας. Σέ μερικά σημεία μέ βοήθησαν διάφορα ἔργα, ὅπως τοῦ Παναγιώτη Νέλλα, τῆς Ἀμαλίας Σπουρλάκου-Εὐτυχιάδη, τοῦ Ἰωάννη Καραβιδόπουλου γιά τά ἀπόκρυφα εὐαγγέλια, τοῦ Γεωργίου Φίλια γιά τίς Θεομητορικές ἐορτές, καί ἐπιλεκτικά ἐρμηνευτικά σχόλια διαφόρων θεολόγων.

Ἡ βάση, ὅμως, τῶν ἀναλύσεων αὐτῶν στηρίχθηκε στίς προσωπικές μου μελέτες καί στήν ἀγάπη μου πρός τήν Θεοτόκο Μαρία. Ἐπικαλούμουν συνεχῶς τίς πρεσβεῖες της καί αἰσθανόμουν ποικιλοτρόπως τήν εὐλογία της. Αὐτό τό τελευταῖο τό γράφω μόνον ὡς ἀπόδοση εὐγνωμοσύνης στό πανάγιο πρόσωπό της. Γιατί, καίτοι ἀσχολήθηκα μαζί της στό μέσον ποικίλων πειρασμῶν καί κανονικά δέν θά ἔπρεπε νά ἔχω ὄρεξη νά γράφω, ἐν τούτοις ἐκείνη μοῦ ἔδινε δυνατή ἔμπνευση γιά τήν ὀλοκλήρωση αὐτοῦ τοῦ βιβλίου. Εἶμαι βαθύτατα

εὐγνώμων στήν θεομητορική της στοργή.

† Ὁ Ναυπάκτου καί Ἁγίου Βλασίου Ἱερόθεος